

Bath

Bakom kolonnaden mitt i den otroliga 1700-talsbyggnaden Royal Crescent döljer sig, diskret, utan skyltar, ett lika speciellt hotell.

– kunglig kurort med engelsk elegans

I ett kulturvärldsarv upplever man gärna kulturskattens objekt genom att bo i dem. Det underlättar att vissa skyddsobjekt gjorts om till historiska hotell, som i sydengelska Bath.

Text och foto **Peter Hanneberg**

Royal Crescent kröner Victoria Parks sluttningar när man kommer upp genom den grönlumliga parken från stadens centrum. En makalös skapelse som uppfördes 1767-1774 för att skapa trettio lägenheter åt noblessen. Crescent betyder halvcirkel eller månskära. Som ett bakvänt diadem öppnar sig den 152 meter långa halvcirkeln mot Royal Victoria Park, dekorerad med 114 joniska kolonner. Av de trettio adelsbostäderna har några få i mitten gjorts om till exklusivt hotell, inklusive gårdsbyggnader och trädgård på baksidan.

Royal Crescent är ett av landets finaste arkitekthantverk och en av världens vackraste "crescents". En bygdens son, John Wood, var redan som 23-åring nytänkande arkitekt med okuvlig faiblesse för Baths romerska förflutna. Det var han och senare hans son, John Wood den yngre, som på allvar införde de romersk-klassiska kolonnaderna och pampiga fasaderna. De lyfte Bath från lantlighet till nobel elegans under 1700-talet. Innan dess, på 1600-talet, var Bath en schabbig stad.

Under 1700-talets första år besökte Queen Anne de omtalade källorna två gånger. Det kungliga intresset ledde till att en driftig, inflyttad man vid namn Beau Nash satte fart på både tankar och handlingskraft när det gällde att öka Baths elegans. Kvarter revs och nya växte upp under kungarna Georgs århundrade, ett nydanande som fortsatte in på 1800-talet. Ett av nytilskotten var The Circus, tre halvmånformade byggnader som bildar en cirkel exakt lika stor som det mytiska Stonehenge. Fasadernas tre våningar dekorerades med pelare som

Kung Georg III hade en egen etagevåning i Royal Crescent för 200 år sedan. Än idag följer hans porträtt ovanför marmorspiskransen i hotellets sällskapssalong vad som sker.

på de respektive planen toppades av tre typer av kapitäl – dorisk, jonisk och korintisk. John Wood den äldre var designer. Mästerverket stod klart 1767, men överträffades alltså redan 1774 av The Royal Crescent alldeles i närheten, med sonen som arkitekt. Detta var den första helt fristående, svängda byggnaden i England.

Museum och adelsbostad

Den som vill få en inblick i hur det var att bo här, bör besöka nummer 1, en dåtida bostad som hålls öppen som museum med tidsenliga möbler. I denna östra gavelvåning bodde bland andra Princesse de Lamballe, Marie Antoinettes närmaste väninna åren innan bägges huvuden rullade i Franska revolutionen. Byggnaden har spelat roller i många böcker av kända författare som Jane Austen, Charles Dickens och baronessan Emma Orczy.

Den sistnämnda skrev "Scarlet Pimpernel", ett slags fiktionärt önsketänkande om hjältemodiga engelska riddare som räddade franska aristokrater undan den hemska revolutionen.

Royal Crescent nummer 16 blev värdshus 1950 och förädlades till hotell 1971 tillsammans med nummer 15. Det nedgångna hotellet genomgick två stora renoveringar efter ägarbytena i slutet av 1970- resp. 1980-talet, samt 1998. "Jag vill att människor ska känna att de kommer till ett hus med all den elegans som tillhörde den georgianska perioden", skrev arkitekten Rupert Lord.

De ursprungliga spröjsade fönstren har återinförts, rummen har målats i pastellfärger som skulle ha matchat de krispiga klänningarna på 1790-talet. Oljorna av kung George III, Lord Nelson, Charles Dickens och William Pitt hänger kvar över spiskransarna i ornamenterad vit ▶

Som en amfiteater faller Prior Park Landscape Gardens ned mot dammen med Palladios bro, medan det eleganta Bath, Jane Austens hemstad, breder ut sig på andra sidan av floden Avon.

The Residence utstrålar renhet med sin fasad av Bath-sandsten (t v) och medan trädgården på baksidan är en lustgård med många vackra detaljer på liten yta. Nedan.

Folklivet på Abbey Church Yard (t v) är alltid livligt, i stark kontrast till Bath Abbeys inre, där sinnet söker frid under mittskeppets vackra solfjädersvalv. Ovan.

marmor. Spisarna har putsats upp liksom stuckaturerna, som i vissa rum är enastående. Samtliga drygt fyrtio rum är renoverade individuellt utifrån sina specifika karaktärer. Vår del har kvar mycket av sin gamla karaktär med bl a det ursprungliga parkettgolvet i trapphuset. Denna lägenhet tillhörde ingen mindre än "jordbrukskungen" Georg III, Englands regent i 60 år, 1760-1820. Vi bor i ett av dess rum, på bottenplanet.

Över trädgården på baksidan har man kunnat inlemma flera georgianska byggnader som tillhörde nummer 13, 14 och 18. En vacker paviljong med romerskinspirerad entrékolonnad rymmer de finaste sviterna. Det gamla stallet har piffats upp till ett spa med bastu, ångbad, pool och trätunnor där gäster lögar sig i ett dunkelt, behagligt ljus som de kyrkliknande fönstren släpper in. Och mellan

de två nämnda gårdshusen ligger Dower House med restaurangen, som vetter in mot de rogivande trädgårdarna. Den heter Pimpernel efter Orczys berömda roman och erbjuder Steven Blakes erkända kokkonst på brittiska klassiker med fransk touch.

Vi äter till förrätt ekrökt, skotsk lax med rädisgräddade respektive foie gras-terrin med tryffeldressing. Huvudrätten blir lamm uppfött lokalt på ängarna i Somerset, gratinerat och åtföljt av säsongens lokalt odlade primörer. Vinlistan erbjuder ett bra urval med 270 röda och vita viner från gamla världen och 100 från nya världen. Hedervärd är satsningen på 90 sorter på halvflaska och 18 på glas. Somelieren är klart kunnig och dessutom generös nog att låta oss byta till ett annat vin när det första visar sig vara platt av övermognad.

Kejsarligt residens

Inte långt från Royal Crescent bor vi en natt i The Residence, som är av helt annan karaktär. Här kommer vi till en stor georgiansk villa byggd i bath stone 1796 och som fortsatte att vara ett privathem ända till 1955. Kejsar Haile Selassie fick bo här en tid på 30-talet under sin exil i England. De sex rummen i dagens bed & breakfasthotell är säkerligen lyxigare än Selassies härbärg. Tack vare honom har den enda sviten i The Residence döpts till The Emperor, "kejsaren".

Residenset renoverades i fjol i alla detaljer, en kostsam historia – men det har gett resultat! De två sekler gamla interiörerna känns oerhört fräscha liksom den ansiktslyfta fasaden av Bath tegel och bakgårdens komprimerade trädgård med gräsmatta, terrass, trappor, kolonner, lusthus och fontän. Foajéns stora badrum bjuder på ►

Från vänster prins Bladud som botades av Baths källvatten, Gorgons huvud som representerar guden Sulis Minerva, brons huvudet av Minerva, samt ett av fynden från den tidigaste kyrkan där Bath Abbey står idag.

Känslan av romartid är påtaglig i Roman Great Bath, övervakat av bl a Julius Caesars staty längst till vänster i bilden. I bakgrunden Bath Abbey.

en gammal trästol till WC. I det gamla har toppmodern utrustning installerats i kök (Agakök), bar, bibliotek (internet), badrum och sauna för att serva gästerna på bästa sätt. Rummen har flat screen-TV och CD-spelare i väggen.

Frukosten är en personlig upplevelse, bemötandet avspänt och vänligt. Detta är en plats för den som söker lugn och ro i anrik, nobel miljö med tid att tänka, skriva, planera – eller bara koppla av med sin kvinna och använda som bas för att se den magnifika staden Bath. Staden ser man också från rummet eftersom vi ligger lika högt som Royal Crescent. En ”privat klubb” utan krav på medlemskap. Englands turistorganisation VisitBritain har graderat den med fem stjärnor och guldmedalj.

Ett bad värdigt en romare

Från det mycket speciella Royal Crescent med dess autentiska detaljer vandrar vi ned till Baths centrum via The Circus, far och son Woods andra mästerverk. Hela staden är för övrigt ett mästerverk i byggnadskonst vid den lilla floden Avon och på kullarna omkring. Klassen på arkitekturen och stadsplaneringen gör staden oerhört trevlig att bara vandra runt i. Är man shoppingintresserad befinner man sig, näst London, i den främsta miljön i UK. ”Bath är en så charmerande plats, sir, här finns så många bra butiker”, skrev redan Jane Austen för 200 år sedan. Sevärtheter som inte bör lämnas obevandrade är samlingsplatsen Abbey Church Yard där självlärd performers håller show, och stadens katedral Bath Abbey strax intill.

Från torget Abbey Church Yard stiger man in i omistliga Roman Baths, de romerska baden som upptäcktes halvtannat millennium efter romarnas uttåg ur England. I Bath härskade de ungefär 43-410 e. Kr. Liksom – under andra epoker – keltiska stammar, nordmän, saxer och moderna engelsmän har attraherats av de mineralrika, varma källorna, gjorde också romarna det. Legenden säger att vattnet botade prins Bladuds spetälska före vår tideräkning. Fortfarande 2006, nära tvåtusen år efter romarnas intåg, är det samma outsinliga källor som drar turisterna hit. Vattnet kan för övrigt drickas direkt från den gamla pumpen inne i grannhuset och restaurangen The Pump House, en stilfull samlingslokal från 1700-talet med kristallkronor i taket och levande musik.

Själv lyckas jag inte förmå mig att dricka det hälsobringande kändisvattnet. Vattnet luktar och smakar nämligen Tarzan.

En ny spa-anläggning har byggts ett kvarter från de romerska baden och kommer att bli en stor attraktion. Öppnandet har skjutits upp i tre år på grund av problem med avtal och tillståndsrätt. Men i augusti 2006 slogs dörrarna äntligen upp. Hälsovattnet till nya Thermae Bath Spas från samma gamla källa som redan järnålderns kelter använde. För första gången på 28 år kan man nu åter bada i källans naturliga vatten

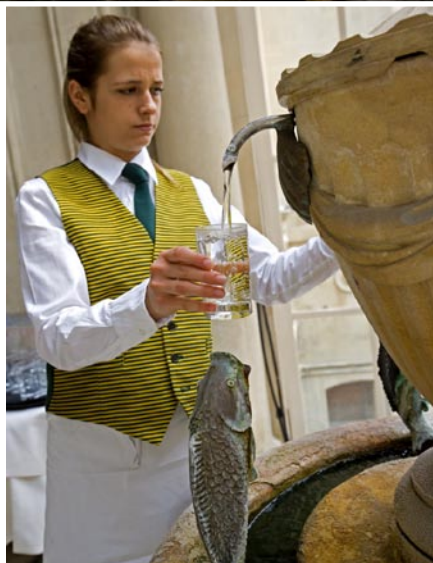
Nära torget ligger också de få kvarteren som finns kvar från 1600-talet. Det äldsta huset är från 1485. Där inne finner man Sally Lunnns café med anor från 1680, då damen med detta namn flydde förföljelsen av protestanter i Frankrike och öppnade bageri i detta hus. Hennes berömda bulle Sally Lunn Bun äts fortfarande med förtjusning på fiket.

Följ floden Avon till Pulteney Bridge, inspirerad av Ponte Vecchio i Florens, vidare över bron, förbi fontänen vid Laura Place och bort till Holburne Museum och Sydney Gardens längs spikraka Pulteney Street. Allt detta är konstruktioner från kung Georgs 1700-tal. En annan sådan finner vi norr om staden, i Prior Park Landscape Gardens – Palladio Bridge som byggdes 1755 över en liten damm under påtaglig inspiration från den berömde venetianske renässansarkitekten André Palladio.

Churchills ledningscentral

Mitt emot Holburne Palace tittar vi på Sydney Place nr 4, där författarinnan Jane Austen bodde över sekelskiftet för drygt tvåhundra år sedan. Vidare vandrar vi upp genom Sydney Gardens till nästa kulturskatt vi ska bo i – Bath Spa Hotel. Den är liksom Royal Crescent inskriven på listan över de byggnadsverk som ingår i Unescos kulturarv City of Bath. Ett ståndsmässigt privatpalats uppfört 1835 och döpt efter den indiska staden Vellore, som ägaren Augustus Andrews bodde i under sin tid som general i brittiska kolonin Indien. Redan 1912 blev det spa-hotell.

När 2:a världskriget inleddes 1939 tog försvaret över byggnaden (med två dygns varsel!) för att göra den till sambands- och planeringscentral. Winston Churchill bodde därför här tidvis. 1990 invigde prinsessan Diana det för 22 miljoner ▶

Baths källvatten dricks fortfarande i Pumphusets restaurang, trots lukt och smak.

Bath Spa Hotel är ett trädgårdsinbäddat, f d privatpalats (ovan) med fräscha tillbyggnader för en mångsidig spa-anläggning. Vänster.

▷ pund nyrenoverade, grekisk-inspirerade spa-hotellet. Det ligger mitt i en lumrig engelsk trädgård med fontän, staty och litet tempel, och gränsar dessutom till Sydney Gardens. Ett jätteplus är att det ligger bara tio minuters promenad genom vackra parker in till centrum, och ändå upplevs ligga avsides i vacker natur. Utmärkelsen har regnat över detta etablissemang.

Huvudrestaurangen i palatsets tidigare balsal kallas Vellore, återigen efter förste ägarens eskapader i Indien, och har en meny med fem rätter per rubrik. Oxfilén från Skottland med grönsakspuré och vildsvamp är delikat, medan torskryggen tyvärr är en aning för torrhalstrad. Vinlistan är bra. Engelska ostar kan tävla med de franska, anser många, och just här i Sydengland – Bath, Cornwall, Sussex, Oxford, Jersey – får fransoserna särskilt kännbar konkurrens. Prisbelönte köksmästaren Andrew Hamer har valt ut fem ljuvliga exempel från de nämnda områdena. Hotellets andra restaurang Alfresco har en mindre formell, lufti-

gare atmosfär genom sin placering i det avlånga pelargalleriet med stora fönster mot trädgårdarna. Säsongsstyrda, lokala råvaror med hög fräschör används genomgående av bägge köken.

Hotellens stolthet är ändå dess nya spa, tillbyggt för 10 miljoner pund. En helt ny konstruktion med grekisk tempelkänsla stod färdig 2006 i direkt anslutning till huvudbyggnaden. Det är ett mångsidigt spa. Man stiger upp från innepoolen och går genom en passage med nattklubbslik belysning. Där väljer man dörr efter smak – kylrum med egen iskrush (ice steam), bastu, aromångbastu med ”stjärnvalv”, infrarödhytt, saltinfusionsrum, med mera. Massage och inpackningar erbjuds förstås. I våningen en trappa ned ligger gymmet. Totalt en väl tilltagen anläggning där man utan problem kan spendera åtskilliga timmar varje dag.

Kort sagt, ett hotell vars elegans lever fullt upp till City of Baths förflutna, med anor till Roms kejsare och Englands georgianska och viktorska epoker. □

RESETIPS BATH

Vi flög med Ryan Air Skavsta-Stans- ted för 79kr per väg exkl. skatter. Vi bokade hyrbil hos Hertz på Stansted flygplats, ett s.k. ”Never Lost”-paket som inkluderar en GPS-navigator. Med dess hjälp var det lätt att hitta runt London och till Bath i sydväst, ja ända fram till hotellens gatadresser. En utmärkt kombination till överkomligt pris. Vår rekommendation är: snåla inte, ta en full extraförsäkring – den tjänade vi flera tusen kronor på...

En indisk restaurang vi gärna rekommenderar är Eastern Eye i en utsökt georgiansk byggnad i city, med toppmat till rimliga priser. www.easterneye.com

Hotellen: www.royalcrescent.co.uk, www.bathspahotel.com, www.theresidencebath.com

Turistinformation: www.visitbath.co.uk, www.bath.co.uk, www.visitbritain.co.uk Dubbeldäckade sightseeingbussar modell cabriolet är en bra introduktion till staden, missa inte det: www.bathbuscompany.com

Ett måste är nya Thermae Bath Spa www.thermaebathspa.com

Om FN-världsarvet Bath: <http://whc.unesco.org/en/list/428>